Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristönsuojeluosasto
Tuulia Toikka

Päiväys
Datum

19.9.2019

Viite
Hänvisning
KAA 3/2019 vp; Ympäristövaliokunnan asiantuntijakuuleminen 24.9.2019

Asia
Ärende
ASIANTUNTIJALAUSUNTO, KANSALAISALOITE ”MIKROMUOVIEN KIELTÄMINEN KOSMETIIKASSA LAINSÄÄDÄNNÖLLÄ”

Ympäristöministeriö yhtyy Eduskunnalle toimitetun kansalaisaloitteen luomaan tilannekuvaan. Aloitteessa todetaan, että mikromuovien kulkeutumisen vesistöihin on globaali ympäristöongelma, joka aiheuttaen haittaa merieliöille ja merelliselle ekosysteemille. Kansalaisaloite toteaa mikromuovien pääsevän juomaveden ja eläinten kautta myös ihmiseen. Kansalaisaloitteessa esitetään, että olisi saatettava voimaan laki, joka kieltäisi mikromuovia sisältävien kosmetiikkatuotteiden maahantuonnin, myynnin ja valmistuksen Suomessa.

Tilanne Suomessa
Mikromuovien määrästä Suomen ympäristössä on toistaiseksi tehty selvityksiä lähinnä Itämeren ulappa-alueilla, rannikkovesissä ja joistakin eliöryhmistä. Suomen merialueella tavataan tyypillisesti alle kymmenen mikromuovipartikkelia kuutiometrissä vettä. Avomeren silakoista alle kahdesta prosentista on löytynyt mikromuoveja. Mikromuovien vaikutuksesta on toistaiseksi saatavilla vain vähän luotettavaa tietoa.

Suomessa tehdyssä selvityksessä on tutkittu myös juomaveden mikromuovipitoisuutta. Kolmen eri vesihuoltolaitoksen valmistamassa juomavedessä havaittiin kaikissa mikromuoveja joko raakavedessä tai laitokselta lähtevässä juomavedessä. Verkostovesien eli laitoksilta lähtevän juomaveden mikromuovipitoisuuksien keskiarvot vaihtelivat välillä 0–9 kpl/l. Kaikilla kolmella vesilaitoksella mikromuovien pitoisuuksissa havaittiin kuitenkin selkeä laskeva trendi raakaveden ja käsitellyn veden välillä. Tämä osoittaa vesilaitosten fysikaalisten ja kemiallisten puhdistustekniikoiden poistavan tehokkaasti vedestä kiintoainetta, ml. mikromuovit. Tutkimuksen mukaan mikromuovien näytteenotto- ja analyysimenetelmiä on välttämätöntä kehittää, harmonisoida ja standardisoida, jotta tuloksia pystytään vertailemaan tutkimusten välillä.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä lisätä tutkimus- ja seurantatietoa koskien mikromuovien lähteitä ja reittejä sekä vaikutuksia ympäristöön ja ihmisten terveydelle. Ympäristöministeriö painottaa jäteveden puhdistuksen merkitystä mikromuovien vesistöpäästöjen vähentämisessä.

Toimenpiteet Suomessa ja EU:ssa
Suomessa ja EU:ssa tehdään paljon toimia muovien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Ympäristöministeriön johdolla laadittiin 2018 Suomen kansallinen muovitiekartta, joka sisältää toimenpide-

ehdotukset muoveihin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Tiekarttaan on koottu joukko toimia, joilla on mahdollista vähentää muoveista aiheutuvia haittoja, välttää turhaa kulutusta, tehostaa muovien kierrätystä ja löytää korvaavia ratkaisuja.

Kansalaisaloitteen esitykseen mikromuovia sisältävien kosmetiikkatuotteiden maahantuonnin, myynnin ja valmistuksen kieltävään lainsäädäntöön tähtääviin toimiin on ryhdytty EU-tasolla. Tämä EU-tason säädös rajoittaa tarkoituksellisesti lisättyjen mikromuovien käyttöä myös Suomessa ja kieltää mikromuovien käytön kosmetiikkatuotteissa kansalaisaloitteen esittämällä tavalla.

Mikromuoveista aiheutuvien riskien hallitsemiseksi Euroopan kemikaalivirasto (ECHA) julkaisi 30.1.2019 ehdotuksen mikromuovien rajoittamiseksi REACH-asetuksen nojalla. Toteutuessaan ehdotuksen arvioidaan vähentävän tarkoituksella tuotettujen (primääristen) mikromuovien päästöjä EU:ssa jopa 400 000 tonnia seuraavien 20 vuoden aikana. Tämä on 85-95 % primääristen mikromuovien määrästä. Primäärimikromuovien päästöt EU:ssa ovat kuitenkin noin 15-20 % muovituotteiden käytöstä aiheutuvista mikromuovien päästöistä, joista valtaosa aiheutuu mm. auton renkaiden kulumisesta ja vaatteiden pesusta aiheutuvista sekundäärisistä päästöistä. Rajoitusehdotus koskee tarkoituksella tuotettuja mikromuoveja, jotka eivät ole biohajoavia. Rajoitusehdotus kieltäisi mikromuovien markkinoille saattamisen tuotekohtaisten siirtymäaikojen puitteissa esimerkiksi pois huuhdottavalle mikrohelmiä sisältävälle kosmetiikalle ja puhdistusaineille sekä tietyille lannoitteille. Poishuuhdeltavalle kosmetiikkatuotteille siirtymäaika olisi neljä vuotta rajoituksen voimaantulosta ja iholle jätettävälle kosmetiikalle kuusi vuotta.

ECHAn ehdotus sisältää myös mikromuoveja sisältävien tuotteiden pakkausmerkintäohjeistuksen sekä raportointiehdotuksen mikromuovien pääsystä luontoon. Rajoitusta esitetään arvioitavaksi noin viiden vuoden kuluttua.

Rajoitusehdotukselle on parhaillaan menossa julkinen kuuleminen 20.9.2019 saakka. Tämän jälkeen rajoitusehdotusta tarkastelevat ECHA:n riskinarviointikomitea (RAC) ja sosioekonomisten vaikutusten analyysistä vastaava komitea (SEAC). Komiteat antavat alustavat lausuntonsa joulukuussa 2019 (RAC) ja maaliskuussa 2020 (SEAC). Lopullisen päätöksen rajoitusehdotuksesta tekee jäsenvaltioiden muodostama ja komission vetämä REACH-komitea. Rajoitusehdotuksen odotetaan astuvan voimaan vuoden 2021 aikana.

Ympäristöministeriön kanta

Ympäristöministeriö katsoo, että kansalaisaloitteessa ehdotettu sääntelyrajoitus on toteutumassa EU-tason säädöksellä. Mikromuovien käytön rajoittaminen EU-tason lainsäädännöllä on ympäristön ja ihmisen terveyden suojelun näkökulmasta tehokkaampaa kuin asian sääntely kansallisella lainsäädännöllä. **Tästä syytä ympäristöministeriö ei näe tarvetta aloittaa kansallisen lainsäädännön valmistelua mikromuovia sisältävien kosmeettisten valmisteiden maahantuonnin, myynnin ja valmistamisen kieltämiseksi Suomessa**.